

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Meditationum evangelicarum pars secunda, hoc est:
Solida, ad discendam & exercendam, ex evangeliis tam
dominicalibus quam festivalibus Christi & sui-ipsius
notitiam, informatio**

Creide, Hartmann

Francofurti ad Moenum, 1682

Dominica laetare

[urn:nbn:de:bsz:31-126164](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-126164)

Muliercula enim præsens, Apologiz Christi nervositate mota, profunda voce exclamat: Beatus venter, qui te portavit, & ubera, quæ suxisti.

Alias dicitur: Mulier taceat in Ecclesia, 1. Cor. 14. v. 34. Sed idem hic mulierculæ huic evenit, quod Monica, matri Augustini, quæ sacra cœna utens, præ animi pia devotione exclamavit: *Evolemus in cœlum, quia Deus cœli habitat in nobis.* Quamvis itaque hoc non improbemus, sed devotioni piæ condonemus: sic in eo errat, quod laudem qua filium ornare debebat, matri attribuit, quod melius observavit Elisabetha, Luc. 1. v. 45.

Ideoque interpellat ipsum Christum, dicens: Quinimo, beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.

Duo hic Christus requirit ab omnibus Christianis:

1. *Ut verbum Dei audiant.* Doctores enim & Auditores sunt correlata: quia itaque Deus verbum suum prædicari sinit, ideo id facit, ut illud sedulo audire debeamus, secus enim frustra illud prædicatur. Fides enim ex auditu est, Rom. 10. v. 17. Quod si itaque Spiritus Sanctus fidem operari debeat, non aures obturandæ sunt, sed potius cum Samuele dicendum: Loquere Domine, servus tuus attendit. 1. Sam. 3. v. 9.

2. *Ut verbum Dei custodiant.* Hoc præcipuum est, ne diabolus semen verbi vicissim auferat. Matth. 13. v. 19.

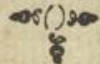
Quid prodest homini cibus, nisi concoquatur, est enim indicium male affecti stomachi: qui nisi in tempore curetur, indubius mortis antesignanus est:

Sic nihil prodest verbum audire, nisi custodiatur, & nisi hoc non fit, indubius character æternæ mortis est. Sermo enim, quem non custodierunt, iudicabit eos in novissimo die. Joh. 12. v. 48. Hic Spiritus Sancti adjutorio apprimè opus est, qui eam ob causam quoque ostiarius appellatur, Joh. 10. v. 3. Hic sedulo quoque ideo invocandus est, hunc circiter in modum:

Ich bitt ô Herr aus Herzensgrund!

Du wollt nicht von mir nehmen! &c.

Hæc ratione ad æternam salutem, quam Christus morte & sanguine suo nobis acquisivit, pertingere valemus, ubi audiemus quæ auris non audivit, & videbimus, quæ oculus non vidit, 1. Cor. 2. v. 9. nempe abundantiam gaudiorum, & delectationes in dextera Dei, in æternum, Psal. 16. v. ult. Largiatur id nobis cœlestis pater, per Jesum Christum Dominum & Salvatorem nostrum, Amen.

Dominica Lætare.

Evangelium, Johan 6. v. 1. --- 15.

EXORDIUM.

Refert Moses, quod tempore Josephi in Ægypto degentis maxima annonæ caritas invaluerit, quæ totum septennium duraverit, tanta cum vehementia, ut in toto orbe

panis defuerit: Josephus vero ex summa agrorum ubertate magnas frumenti copias ante comportaverat, quo sublevabat defectum hominum, ne fame interirent. Gen. 47. v. 13.

Hoc

Hoc allegoricè interpretabimur.

Mundus nihil aliud est, quàm terra inopiâ; modò panis necessarius deficit, & fames terram premit, ut nullibi frumentum inveniri possit, licet carè emere velis, hinc est, ut qui antè vescebantur voluptuosè interierint in viis suis, Thren. 4. v. 5. Modò verbum Dei pretiosum esse incipit, ut tempore Eli, 1. Sam. 3. v. 1. ut vagandum sit à mari usque ad mare, & ab Aquilone usque ad Orientem, quæ situm verbum Domini, & non inveniatur, Amos. 8. v. 12.

Hæc magna est miseria, neque enim homo carere his potest; pane naturali indiget ad sustentationem corporis, spirituali ad roborationem animæ, propterea Christus ait: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei, Matth. 4. v. 4.

Sicut autem tum temporis unusquisque, qui frumenti inopiâ laborabat, Josephum accedebat, qui cuilibet pro pecuniâ, tantum largiebatur, quantum opus erat: Similiter & nos ditissimum habemus Procuratorem, qui aperit manum suam, & implet omne animal beneplacito, Psal. 145. v. 16. Ab eo est panis naturalis, quem quotannis educit de terra, Psal. 104. v. 15. Ab eo quoque est panis cælestis, quem in Ecclesiâ distribui sinit, & quidem sine pecuniâ, Esa. 55. v. 1. ut quilibet, quantum ad salutem indiget, accipere possit, juxta illud: Venite, omnia parata sunt, Luc. 14. v. 17.

Quandocunque itaque alterutrius inopiâ laboramus, ad Christum confugere possumus, quem Pater cælestis idè in mundum misit, ut in eo vitam habeamus, & abundantius habeamus, in æternum, Joh. 10. v. 10.

Præclarum exemplum habemus in tur-

bâ, cujus mentio in Evangelio injicitur, quam Christus spiritualiter & corporaliter cibavit. Docuit enim eos multa, Marc. 6. v. 34. & quia cum desiderio eum audiebant, usque ad vesperam, incibatos dimittere volebat, sed quinque panibus hordeaceis & duobus piscibus cibabat quinque millia virorum, præter fœminas & pueros, adè largiter, ut non modò saturarentur, sed & duodecim cophini fragmentorum colligerentur.

Nos ad ipsam Evangelii tractationem nos conferemus, contemplaturi

I. Ἀποστολικὴν sive *notitiam nostri.*

II. Χριστιανικὴν sive *notitiam Christi.*

J. J.

Exegesis.

Quod si Evangelium prælectum in compendium redigere vclimus, commodè illud includi poterit aureolo illi Christi: Quærite primum regnum Dei & justitiam ejus, & cætera omnia adjicientur vobis, Matth. 6. v. 33. Ubi tum officium nostrum, tum larga Dei remuneratio nobis ob oculos ponitur. Officium nostrum est, ut quæramus regnum Dei & justitiam ejus. Remuneratio est in his verbis: & cætera adjicientur vobis.

Quid regnum Dei sit, ante octiduum audivimus, nempe, ubi per digitum Dei Diabolus expellitur, & conscientiæ, efficaci solatio Evangelicæ veritatis consulitur. Testimonia enim tua fidelia sunt valdè, domus tua est habitatio sancta, Domine, in longitudine dierum, Psal. 53. v. 6. Quomodo verò regnum quærere debeamus, turba nos docet in Evangelio, quæ Christum tantâ devotione insequitur, ut non modò rem familiarem posthabeat: sed sibi quoque corporali

poralis præ desiderio verbi ejus audiendi ob-
liviscatur, hinc sequitur remuneratio, ut
præter expectationem miraculosè à Chri-
sto cibo reficiantur.

*Notitiam nostri hinc discere possumus,
quando intuemur:*

1. *Christi providentiam.* Sublevavit enim
oculos Jesus, & vidit, quia multitudo maxi-
ma venit ad eum. Christo omnia in con-
spectu versantur, idè respectu sui non o-
pus habet attollere oculos. Omnia nuda
sunt, & intimè patentia oculis ejus, Hebr.
4. v. 13. Sed nostri causà hoc scriptum est;
sæpè enim in eà persuasionem sumus, quasi
Christus oculos clausisset, & negligat nos,
uti etiam discipuli opinabantur, cum Chri-
stus in navigio dormiret, Matth. 8. v. 24. Ut
huic tentationi consulatur, hinc mentio fit,
quod Christus oculos sublevaverit, & vi-
derit multitudinem ad se venientem.

De Xerxe refertur, quod in altissimo
monte exercitum suum, qui ex decies cen-
tenis millibus virorum constabat, lustrave-
rit, lacrymis juxta emissis: quæsitus, cur id
faceret, respondit: affici tristitiâ, quòd
præter fluxis centum annis, ne unus quidem
ex his fortissimis viris superfuturus sit.

Christus Servator multò aliter oculos at-
tollit, ita, ut simul media meditetur, quibus
indigentia nostræ consuli possit, novit en-
nim quibus indigemus, Matth. 6. v. 32. no-
vit quoque pios de tentatione cripere, 2.
Petr. 2. v. 9.

Hoc testimonia & exempla sacra Scri-
pturæ luculenter testantur.

Sic scriptum est Sapientia 6, 8. Pusillum
& magnum ille fecit, & æqualiter cura est
illi de omnibus. Non longè est ab uno-
quoque nostrum, in ipso enim vivimus, &
movemur, & sumus, Act. 17. v. 27.

Hic beneficentissimus Pater Israëlitas in
deserto, Exod. 16, 13. Eliam in annonæ cari-
tate, 1. Reg. 17, 4. Daniele in lacu leonum
sustentavit, Dan. 6, 16. Et adhuc hodie, ut lo-
cupletissimus procurator, unumquemque no-
strum curat, tanquam solum, & omnes tan-
quam singulos, ut Augustinus ait. Bonus e-
nim est universis, & miserationes ejus, su-
per omnia opera ejus, Pl. 145, 9.

*Hic proba te, mi Christiane, utrum etiam
proximi indigentiam pro virili, ut debitum
tuum, sublevaveris!*

Quod enim Deus respectu nostri facit,
eo nobis exemplum præbet, ut & nos sancto-
rum necessitatibus communicemus, Rom.
12. v. 13. & misericordes simus, sicut & pater
noster cœlestis misericors est, Luc. 6, 36.

Sed parum hoc observatur, ubi enim ho-
mo homini Deus esse debebat, potius homo
homini lupus est. Abundavit enim iniqui-
tas, & requiescit caritas multorum, Matth.
24. v. 12. juxta adagium: *Wer reit der reit/
wer leyt der leyt*; sive ut Jeremias ait, Jer.
9. v. 4, 5.

Sed hoc caritati Christianæ repugnat;
Christus populum hunc oculis adjuvat: sic
neque nos oculos avertamus ab indigenti-
bus, sed eosdem præ commiseratione intuea-
mur, qui enim despicit deprecantem, susti-
nebit penuriam. Prov. 28, 27.

Christus populum hunc adjuvat corde,
misertus enim est super eos, quia erant sicut
oves, non habentes pastorem, Marc. 6, 35.
Neque nos corda nostra indigentibus clau-
dere debemus, 1. Joh. 3. v. 17.

Christus adjuvat hunc populum manibus,
non n. saltem benedicit panibus & piscibus,
sed discipulos quoque presentibus distribu-
ere jubet. Sic nostrum quoque erit, frangere e-
surgent panem nostrum, Es. 58, 7. Eph. 4, 28.

Hoc

Hoc si fecerimus, benedictio Domini sequetur nos, nam mutuo dat Domino, qui miseretur pauperis, & retributionem suam reddet ei, Prov. 19 v. 17.

II. *Apostolorum diffidentiam.* Quia enim secum decreverat, hunc populum, qui cum devotione ipsum audierat, corporali quoque cibo reficere, manifestat hoc propositum discipulis suis, eorum mentem exploraturus, ipse enim sciebat, quid esset factururus. Quo itaque appareat, quid discipuli hactenus in scholâ suâ profecerint, hinc eos quasi in examen abducit, ut cogitationes diffidentes quæ in cordibus ipsorum delitescerant, manifestæ forent. Ideo dicit ad Philippum: Unde ememus panem, ut manducent hi? Philippus, ut bonus calculator exemplo rationem subducit, quantum opus sit, dicens: Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat. Hoc ipso Philippus incredulitatem suam manifestat: Diu hactenus scholâ Christi frequentarat, multaque signa & miracula expertus fuerat, ideo rectius fecisset, si ad hunc modum respondisset: Tu optime noveris, Magister: quomodo indigentiam consulere debeas, qui enim in nuptiis Cananæ aquam in vinum transmutasti, neque deficiet panis inopia succurrere in deserto hoc. Sed artem suam probare vult, quis aliàs novisset, eum tam accuratum ratiocinatorum fuisse?

Accedit & Andreas, hic quia puerum viderat, habentem quinque panes hordeaceos, & duos pisces, Domino id indicat, ita tamen, ut subductâ ratione subjungat: Quid hoc inter tam multos?

Hoc adhuc hodie prædicatur, non eum in finem, ut Andream & Philippum cum consiliis suis derideamus, sed ut exemplo

illorum instructi, infirmitatem nostram, quâ naturâ laboramus, agnoscamus, qui sæpè persuademus nobis: tantâ nos prudentiâ instructos esse, ut vel Domino ipsi consilium suppeditare possimus.

Hic examinet se unusquisque, annon & ipse nonnunquam cum Philippo ratiunculam subduxerit, Deo, ultra externa media, parum crediderit?

Moses magnus erat Propheta, & in omni Dei domo fidelissimus, ut Deus ore ad os ei loqueretur, Num. 12, 8. & miracula Dei non modò viderat, sed & ipse patrarat: & tamen hæc in parte peccavit: ideo à Deo objugatus est his verbis: Nunquid manus Domini invalida est? jam nunc videbis, utrum meus sermo opere compleatur, Num. 11, 21.

Sic adhuc hodie apud multos fides infirmior sit, imò planè evanescit, præsertim si liberorum numerus adsit, & reditus exigui sint, ut dicant: Unde sumemus panem, ut manducent hi? Ibi calculus, sive ratio non concordare vult cum *Arithmetica, ratione quantitatis & numeri*, multi enim adsunt, qui edere volunt, at penus exiguum est. Non convenire vult cum *Physicâ, ratione actionis & passionis*, parùm enim acquiritur, & multum expenditur. Non congruere vult cum *Logicâ, ratione quando & ubi*, tempora enim difficilia sunt, & terra per bellum devastata, licet aliquid colligatur, non tamen sufficit. Quid hoc inter tam multos?

Contra hanc tentationem soletur nos, quod Dominum *omniscium* habeamus, cui miseria nostra abscondita non est, novit tribulationes nostras, scit quid faciamus, & ubi habitemus, Apoc. 2, 13, ideoque pleni fiducia cum Abrahamo dicere possumus, Dominus providebit, Gen. 22, v. 8.

Solemur nos, quod Dominum habeamus

mus misericordissimum. In eo enim invenimus cor verè paternum, Psal. 103. v. 13. In eo invenimus cor maternum, imò plus quàm maternum, Esa. 44. v. 15. In eo invenimus Schaddaim, bina ubera, Esa. 66. v. 10. quæ præstant nobis omnia abunde ad fructum, 1. Tim. 6. v. 17. conturbata sunt viscera ejus super nos, Jer. 31. v. 20.

Solemur nos, quod Dominum habeamus omnipotentem, Eph. 3. v. 20.

Qui his tribus fulcris verà fide innititur, instar petræ immobilis persistit, Matth. 16. v. 18. funiculus enim triplex, difficile rumpitur, Eccles. 4. v. 12.

III. *Miraculi Excellentiam.* Non enim plus aderat, quàm quinque panes hordeacei, & duo pisces, quos ^{vid. in v. in cap. pag.} puerulus

portabat, ex quo colligi potest, non usque adeo magnos illos fuisse, manducantium autem numerus fuit, quinque millia virorum, exceptis mulieribus & parvulis, quorum procul dubio non exiguus numerus fuit, Matth. 14. v. 21. Luc. 9. v. 14.

Sic nulla erat proportio inter cibum & inveniendum cibandos: nihilo minus novit Dominus panes & pisces ita dividere & multiplicare, ut inter manus Apostolorum crescant, & non modò saturando populo sufficiant, sed & duodecim cophini fragmentorum residui colligantur. Quo ipso Christus satis comprobavit, se Dominum esse, cujus manus non abbreviata sit, Esa. 59. v. 1. cui non difficile salvare, vel in multis vel in paucis, 1. Sam. 14. v. 6.

Quando de Isrelitis legimus, quòd Deus in deserto eos per quadraginta annos Manà cibaverit, Exod. 16. v. 35. item, quòd viduæ Sareptanæ hydryæ farinæ, & lecytho olei benedixerit, 1. Reg. 17. v. 16. nec non de viginti panibus hordeaceis, quos vir de

AB. Ex voce παιδουριον ò p. colligi, panes istos ò fuisse adeo magnos. Vid. 1. Sam. 18. g. 10. et alia loca in lex. Esa. ad hanc vocem allegata.

Baalsalis à veste sua detulit, quibus Propheta Elisæus centum viros cibavit, ut superfuert, 2. Reg. 4. v. 42. non immeritò Dei omnipotentiam admiramur: Hic Christum Servatorem idem fecisse, audimus: quis igitur de omnipotentia ejus dubitaret, & non potius diceret cum turbâ in Evangelio? Hic est verè Propheta, qui venturus est in mundum! Opera enim quæ fecit, testimonium perhibent de eo, Joh. 5. v. 36.

Hic probate, mi Christiane! verum Christo credas, quòd exiguum tuam supellectilem augere & amplificare ille possit?

Reperiuntur homines, qui tantum externis mediis intenti sunt, & his carentibus, animum abjiciunt, non perpendentes, quòd ipsa natura refiguretur, deserviens ejus præceptis, Sap. 19. v. 6.

Ipsæ fideles suos sine cibo, supernaturali modo, sustentare valet, ut Mosen & Eliam, Exod. 34. v. 28. 1. Reg. 19. v. 8.

Quodsi verò per media naturalia agit, pane suos nutrit, eundem

1. *Singulariter procurando.* Sicuti Eliæ per angelum panem, & per corvum carnem adducere jussit, 1. Reg. 17. v. 6. cap. 19. v. 6. 7. Vide Dan. 6. v. 23. Exod. 16. v. 35.

2. *Pauca multiplicando,* quale exemplum habemus, Hoc adhuc hodie facere amat, idèd canere solemus:

Terram coronavit bonis,
Ut fructibus sit fertilis:
Montes rigat cum vallibus,
Gramen parat pecoribus,
Et terra panem suggerit,
Vinumq; large suppetit,
Quantum cuiq; sufficit.
Undæ redundant piscibus,
Sic consulit defectibus,
Exclusa ut ova conspicis,

Pullis

Pallis voluerum vesceris,
Sic esculenta fumimus,
Boùm suùmq; carnibus,
Ovesq; largitur Deus.

Er hat die Erden zugericht/
Läßt an Nahrung mangeln nicht/
Berg und Thal die macht er naß/
Daß dem Vieh auch wächst sein Gras.
Aus der Erden Wein und Brodt/
Schaffet Gott und gibts uns satt/
Daß der Mensch sein Nahrung hat.
Das Wasser das muß geben Fisch/
Die läßt Gott tragen zu Eisch/
Eyer von Vögeln eingelegt/
Werden junge darauß geheckt.
Müssen der Menschen Speise seyn/
Hirschen/ Schafe/ Rinder/ Schwein/
Schaffet Gott und gibts allein.

Pecora multiplicantur, Gen. 31. v. 38. frumentum fructum fert, Matth. 13. v. 23. plantæ multiplicantur, hæc est benedictio Domini, quæ dat sine molestia, Prov. 30. 22. Ne proinde despondeamus animum, sed Christo confidamus, qui in diebus carnis suæ paucis panibus & piscibus quinque milia virorum pavit. Quantò magis potentiam suam demonstrabit, ad dextram Dei exaltatus? Eph. 1. v. 21. Propterea, cogitate per generationem & generationem: quia omnes, qui sperant in eum, non infirmantur, 1. Macc. 2. v. 61.

De Secundo.

Pergemus nunc ad alteram partem, ἡ ἑξῆς ἡ ἐπιτομή, sive notitiam Domini nostri Jesu Christi contemplaturi. Hic nobis proponitur in præsentem Evangelio.

1. *Tanquam cibi & potus sanctificator.* Exemplum habemus in quinque panibus hordeaceis & duobus piscibus, quos accepit

in manus suas & gratias Deo egit, qui eos creaverat propterea supernaturaliter illi augentur, ut non modò satiandis tot millibus sufficiant, sed & duodecim cophini fragmentorum colligantur. Sic adhuc hodie cibus & potus nolter, per verbum Dei & orationem sanctificatur, 1. Tim. 4. v. 5. Ut per benedictionem Dei, nos leguminibus & aquâ magis reficiamur, quàm alii lauto atque opiparo obsonio, Dan. 1. v. 12.

Ideoq; hoc de Christo discere debemus, ut semper sive accubamus, sive de mensa surgamus, oratione cibum sanctificemus. Sive ergò manducatis, sive bibitis, vel aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite, ait Paulus 1. Cor. 10. v. 31. Hoc non sine insigni nostrum emolumento fiet. *Mensa enim, ab oratione incipiens, & in orationem desinens, nunquam deficiet.* ut Chrysostomus ait. Sic verè dicere possumus: Dominus est pastor meus, nihil mihi deerit, bonitas & misericordia persequentur me, omnibus diebus vitæ meæ, ex Psalm. 23. v. 1. 6. Id quod bene observarunt pii veteres, hinc Tertullianus: *Non prius discumbitur, nisi oratio ad Deum prægustetur.* Imò ipsi Judæi, quando cibis fruuntur, orationem non intermittunt, Pater enim familiæ accepto pane, ait: Benedictus Dominus Deus, qui educis panem de terra. Cui reliqui respondent: Benedictus sis is, cujus cibo fruimur, ut Paulus Fagius recenset.

Idem & nos facere debemus, nihil enim à nobis ipsis habemus, sed Dei munificentia fruimur, *cujus mendici sumus*, ut Augustinus ait, Psalm. 104. v. 27. 28.

Equidem Diabolus facillè veneno cibum nostrum inficere potest, juxta illud: Mors in ollâ, 2. Reg. 4. v. 41. Quod si verò oratione devotâ cibum nostrum sanctificamus,

T
tum

tum malitiã suam exere non poterit. Scimus enim, quod Deum diligentibus omnia in bonum cooperantur. Rom. 8, 28.

II. *Tanquam Parsimonia commendator.* Iccircò ad discipulos suos ait: Colligite fragmenta, ne quid pereat, quò ipsis ostendit *viam parsimonia*, ut Chrysostomus scribit, *welche ein grosser Zoll ist am Rhein / ut veteres dictitarunt.* Bonus enim Servatius, potest etiam esse bonus Bonifacius, ut vulgò dicitur. Nisi Josephus tempore abundantia frumentum collegisset, postea annonã ingravescente, non potuisset tam largè illud distribuere, Gen. 41, 49. seqq.

Inveniuntur homines, qui omnia bona sua abliguriunt, nihil reservantes sive fenectuti, sive morbis, quibus obrui possunt, neque liberis suis. De his dicit Paulus: Si quis suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & infideli est deterior. 1. Tim. 5. v. 8.

Genuini Christiani meminerint paupertatis in tempore abundantia, & necessitatem paupertatis in die divitiarum, Sir. 18. v. 25. Ideò fragmenta colligunt, ut alio quoque tempore proferre queant. Thesaurus desiderabilis, & oleum in habitaculo sapientis, & imprudens homo devorabit illud, Prov. 21. v. 20. Qui nummum non curat, non pervenit ad grossum, qui grossum vilipendit, non pervenit ad thalerum, & qui spernit modica, paulatim decidet, Sir. 19. v. 1.

III. *Tanquam gloria mundana recusator.* Cum enim populus eum rapere & Regem facere vellet, fugit iterum in montem, ipse solus. Ad hæc verba Augustinus: *Fugit, quia non erat talis Rex, qui ab hominibus fieret, sed talis, qui Regnum hominibus daret.* Ideoque dicit coram Pilato: Regnum

meum non erit de hoc mundo, Joh. 18. v. 36.

Regna terrena per externa arma, gladios & hastas conservantur, Rom. 13, 4. Sed Christi Regnum non indiget externã vi, sed per verbum & sacramenta moderatur, hæc virga directionis est, Psal. 45. v. 7. Qui itaque ex Deo est, verbum Dei audit, Joh. 8. v. 47.

Regna terrena consistunt in urbibus & castellis, in quibus Reges resident. Regnum Christi in cordibus fidelium est, in quibus Christus per fidem habitat, Eph. 3, 17.

Regna terrena, Privilegia & immunitates terrenas habent, quibus subditi potiuntur. Sed Christi regnum est justitia, pax & gaudium in Spiritu sancto. Rom. 14. v. 22.

Regna terrena suo ambitu continentur: Sed Christi regnum per totum orbem vagatur, dominatur à mari, usque ad mare; & à flumine, usque ad terminos orbis terrarum, Psal. 72. v. 8.

Regna terrena habent periodos suos, & breve tempus durant: sed Christi Regnum sempiternum est, Dan. 7. v. 27. & cuius non erit finis, Luc. 1. v. 33.

Qui itaque carnaliter affectus est, & diligit hoc seculum, 2. Tim. 4. v. 10. ab Regis hujus regno exclusus est, amicitia enim hujus mundi, inimicitia Dei est, & quicumque voluerit amicus esse seculi hujus, inimicus Dei constituetur, Jac. 4. v. 4. In Regno Regis hujus meri spirituales thesauri & cœlestia bona nobis expectanda sunt, quæ etiam temporalia longissimè superant. Mundus enim transit & concupiscentia ejus, qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum, 1. Joh. 2. v. 17.

Quod

Quodsi itaque peccatorum mole oppressus es, ut cum Paulo queri tenearis: Scio quod in me, hoc est, in carne meâ nihil boni habitat & c. ex Rom. 7. v. 18. seqq.

Regnum Christi non est terrenum regnum, ideò neutiquam mireris, in mortalitate hâc peccatum tibi adhærere, aliud enim regnum futurum est, ubi populus Dei omnes iusti erunt. Esa. 60. v. 21.

Quodsi inopiâ laboras, in hâc miseriarum valle, ut mulier illa de uxoribus Prophetarum, quæ nihil quicquam in domo suâ habebat, nisi lagunculam olei, 2. Reg. 4. v. 2. Regnum Christi non est terrenum, in quo affluentia terrenorum honorum sit: sed qui conregnabit, ante sustineat oportet, 2. Tim. 2. v. 12. Elegit enim Deus pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes regni, quod repromisit, diligentibus se. Jacob. c. 1. v. 5.

Quodsi maximis calamitatibus opprimeris, ut cum Jobo queri possis: Si appenderetur afflictio mea in staterâ, & calami-

tates meæ apponerentur, tunc graviores essent, quam arena maris, Job. 6. v. 3. Iterum memineris regnum Christi non terrenum esse, sed qui hâc discipulus ejus esse vult, abneget seipsum oportet, & tollat crucem suam, & sequatur Christum, Matth. 16. v. 24. Interim hoc solatium nobis reliquum est, quod momentanea levitas tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æterni gloria pondus operetur in nobis. 2. Cor. 4. v. 17. 18.

Quodsi mortem exhorrescis, qui animam à corpore separat, ut tanquam à tinea consumatur pulchritudo tua. Psalm. 39, 12. Regnum Christi non est terrenum, adhuc alia vita nobis restat, in quâ mors non erit, Apoc. 21. v. 4. sed abundantia gaudiorum in vultu Dei, & delectationes in dextera ejus, in æternum. Id quod nobis largitur Deus ter Opt. Max. per Jesum Christum Dominum, & Salvatorem nostrum! Amen.

* *

Dominica Judica.

Evangelium, Iohan. 8. v. 49. --- 59.

EXORDIUM.

Refert liber Sapientiæ, quod eo in loco, ubi olim Sodoma & Gomorha sita fuerunt, arbores crescant, quæ immaturos fructus ferunt, hoc inde ortum, quia Deus igne & sulphure has civitates delevit. Sap. 10. v. 6. Gen. 19. v. 24. His non modò terra in qua civitates hæ sitæ fuerunt, exusta & vastata est: sed cum ulavit se quoque ibidem foetens bitumen, quod adhuc hodiè urit, & mare mor-

tuum appellatur, ob venenatos vapores, ex eo orientos animalibus pariter, & avibus supervolitantibus pestiferos. Ad littus arbores visuntur, fructus ferentes, colore edulibus similes, carpentium verò manibus in fumum dissolvuntur, & cinerem, ut non modò Judaicus Scriptor Josephus: sed & ethnici, Solinus & Tacitus testantur. Vetus-
tissimus Latinorum Patrum Tertullianus, his versibus comprehendit:

T 2 Tota